

Voldtægtsopfrets Partner – Hvordan går det ham?

Thomas Haansbæk
Center for Voldtægtsofre, Rigshospitalet
2005

Indhold

Sammenfatning på dansk	3
Summary in English.....	3
Forord.....	5
Del I: Formål og gennemførelse	6
Baggrunden for undersøgelsen	6
Undersøgelsens fokus	6
Dataindsamlingen og rekrutteringen.....	7
Interviewpersonerne.....	7
Instrument	8
Gennemførelse af interviewene	8
Del II: Resultater.....	9
Kapitel 1: Partnerens reaktioner og tanker.....	9
Første reaktioner	9
Chokket	9
Efterfølgende reaktioner	10
Koncentrationsproblemer.....	11
Påtrængende tanker og fantasier om det skete.....	12
De forbudte tanker.	14
Drugrape og de forbudte tanker	16
Ambivalente følelser.....	17
Skyld	17
Vrede.....	18
Magtesløshed	19
Fysiske reaktioner	20
Sammenfatning: Partnerens reaktioner og tanker	21
Kapitel 2: Parforholdet og seksuallivet.....	25
Partnerens rolle i parforholdet efter overgrebet.....	25
”Positive” konsekvenser	26
Seksuallivet efter voldtægten.....	27
Tanker om overfaldsmanden.....	30
Hurtigere i gang end forventet	31
Seksuallivet efter voldtægten.....	32
Sammenfatning: Parforholdet og seksuallivet	33
Konklusion og anbefalinger	35
English Version.....	37
Preface.....	37
The focus points of the study	37
The interviewees	38
Summary: The Thoughts and Reactions of the Partner	38
Summary: The Effect on the Relationship and on Sex Life	41
Conclusion and recommendations	43
Litteratur	45

Sammenfatning på dansk

Denne rapport handler om voldtægtsofrets partner – nærmere bestemt voldtægtsofrets ægtefælle eller faste kæreste. ”Voldtægtsofrets partner – hvordan går det ham?” er den første danske undersøgelse, der systematisk belyser, hvordan en voldtægt opleves fra en pårørendes side. Undersøgelsen er gennemført i perioden august 2004 til juni 2005.

I rapporten beskrives det, hvilke reaktioner og tanker der ses hos partneren til en kvinde, som har været udsat for en voldtægt. Desuden beskrives partnerens rolle i parforholdet efter overgrebet og voldtægtens påvirkning af seksuallivet.

Der synes at være belæg for at kunne konkludere, at en voldtægt ikke kun er en voldsom oplevelse for den, der bliver udsat for overgrebet. Meget tyder på, at voldtægten for partneren kan være en særdeles voldsom og i nogle tilfælde traumatiserende oplevelse. Flere af partnerne i undersøgelsen giver udtryk for, at det at opleve deres kæreste blive voldtaget er det værste, de har oplevet i deres liv.

Det ser således ud til, at en voldtægt sætter voldtægtsofrets nærmeste - partneren - under et så stort psykisk pres, at også partneren kan have brug for professionel hjælp og støtte i kølvandet på overgrebet.

Summary in English

This report is about rape victims' partners or – to be more explicit – about the husbands and boyfriends of rape victims. “The Rape Victim’s Partner – How is He Getting on?” is the first Danish study to systematically analyse the consequences of a rape seen from the point of view of a relative. The study was carried out during the period between August 2004 and June 2005.

The report describes the reactions and thoughts of rape victims' partners. Moreover, the report describes the partners' role in the relationship after the assault as well as the influence of the rape on their sex lives.

There seems to be considerable evidence that a rape is a violent experience not only to the molested person – there are many indications that a rape may be an extremely violent and sometimes traumatising experience for the partner as well.

In the study, several partners declare that their girlfriend being raped was the worst experience of their lives.

This indicates that a rape puts the victim's closest relative, i.e. her partner, under such emotional stress that he, too, may need professional help and support in the wake of the assault.

Forord

Center for Voldtægtsofre blev etableret i marts 2000 og tilbyder ofre for voldtægt og voldtægtsforsøg hjælp i forhold til de akutte fysiske, psykiske og sociale konsekvenser af en voldtægt. Centrets formål er således primært at reducere de umiddelbare helbredsmæssige og psykologiske konsekvenser af en voldtægt.

Kæresterne og ægtefællerne til voldtægtsofrene er i denne rapport blevet interviewet med henblik på at høre om deres erfaringer og for at få dem til at fortælle deres historier. Når undersøgelsen retter opmærksomhed mod voldtægtsofrenes partnere, skyldes det, at der som udgangspunkt alene bliver fokuseret på voldtægtsofret, når overgrebet er sket.

Fremstillingen er opdelt i to dele. Ønsker man detaljeret viden om, hvordan undersøgelsen er gennemført og datamaterialet indsamlet, giver rapportens del I svar på dette. Del II - rapportens egentlige substans - beskriver i to kapitler partnerens reaktioner efter voldtægten og voldtægtens påvirkning af samlivet og seksuallivet.

Mange personer har bidraget med hjælp til gennemførelsen af denne undersøgelse. Særlig tak skal der dog rettes til de ti mænd, der har deltaget i interviewene. Uden dem ingen undersøgelse. Stor tak til psykolog Annalise Rust og psykolog Anita Guldborg, Center for Voldtægtsofre, Rigshospitalet. Også tak til forskningschef, chefpsykolog Svend Aage Madsen, Juliane Marie Centret, Enhed for psykologi, pædagogik & socialrådgivning, Rigshospitalet.

Endelig skal der rettes en stor tak til Bikubenfonden for økonomisk støtte til undersøgelsen.

Del I: Formål og gennemførelse

Baggrunden for undersøgelsen

På Center for Voldtægts ofre kender vi bedst de følelser, tanker og reaktioner, det seksuelle overgreb kan medføre for den kvinde, der bliver voldtaget: Vrede, afmagt, fortvivlelse, sorg og nogle gange et ønske om hævn. Men vi ved at offerets nærmeste – heriblandt partneren – også kan reagere med tilsvarende følelser og tanker. Vi har set reaktioner hos partnerne, som må vurderes som akutte krisereaktioner. Vi har således set, at partnerne til kvinderne kan være næsten lige så ”hårdt ramt” som ofret selv.

Center for Voldtægts ofre arbejder ud fra en helhedsorienteret tankegang. Det betyder, at vi så vidt muligt medinddrager voldtægts ofrenes nærmeste sociale relationer i det psykosociale arbejde i centret. For at optimere arbejdet med voldtægts ofrenes pårørende har Center for Voldtægts ofre på Rigshospitalet ønsket at fremskaffe mere viden om området. Det er centrets vurdering, at en større viden om partnerens reaktioner på et seksuelt overgreb både vil være til gavn for voldtægts ofret og ikke mindst hendes partner.

Undersøgelsens fokus

Undersøgelsen har haft fokus på to temaer: **1) Partnernes reaktioner og tanker efter voldtægten. 2) Voldtægten betydning for parforholdet og for seksuallivet.**

Undersøgelsen gik i gang i august 2004 og er et kvalitativt interviewstudie, der omfatter 10 partnere til voldtægts ofre. Alle var i fast parforhold med en kvinde, da denne blev voldtaget. Undersøgelsen omfatter kun kvindelige voldtægts ofre med mandlige kærester. Dette valg er truffet af den årsag, at mænd kun meget sjældent bliver voldtaget. Kræfterne er derfor blevet koncentreret om partnerne til den gruppe, der udgør omkring 99 % af det samlede antal voldtægts ofre – kvinderne.¹

¹ Henvendelser til Center for Voldtægts ofre i perioden 01.03.2000 – 31.10.2004.

Dataindsamlingen og rekrutteringen

Rekrutteringen af deltagere til undersøgelsen er sket via Center for Voldtægts ofre, Rigshospitalet, i samarbejde med centrets to psykologer. Dette betyder, at det kun er partnerne til de voldtægts ofre, som har modtaget psykologbehandling i centret, der har deltaget i undersøgelsen.

Rekrutteringen foregik, ved at psykologen orienterede kvinden om undersøgelsen. Ønskede voldtægts ofret ikke, at der blev taget kontakt til hendes partner, blev dette ikke gjort. Psykologerne har dog i hver enkelt situation vurderet, om kvinden havde tilstrækkelig med ressourcer til, at hun belemredes med at skulle forholde sig til undersøgelsen. I undersøgelsen vil der således på denne baggrund være en overvægt af partnere til voldtægts ofre med et vist psykisk overskud.

Der er blevet lagt vægt på grundig information og introduktion til partneren før deltagelse i undersøgelsen, således at han var fuldt ud orienteret om undersøgelsens formål og metoder.

Interviewpersonerne

Der var ikke på forhånd sat krav til et bestemt antal interviewpersoner. Det tidsrum, som var afsat til projektet, har været afgørende for, hvor mange interviewpersoner, der har deltaget i undersøgelsen.

Interviewpersonerne har haft forskellige motiver til at medvirke. Nogle har medvirket, fordi de gerne ville bidrage med deres egen personlige historie. For andre har det været vigtigt at være med til at sætte fokus på området.

Aldersmæssigt er interviewpersonerne mellem 19 og 32 år. Gennemsnitsalderen er 25,3 år. I forhold til arbejdsmæssig tilknytning er fem studerende, to arbejdsløse, to selvstændige, én er funktionær. Alle de interviewede kommer fra københavnsområdet.

Hver af de 10 mænd, der har indvilliget i at lade sig interviewe, vil stå som repræsentant for netop hans helt personlige oplevelse af voldtægten. De personlige oplevelser danner

så samtidig baggrund for beskrivelsen af en række mere generelle ligheder i reaktionsmønstrene.

Alle interviewede er blevet lovet fuld anonymitet. Navne, bopæl og andre informationer, som kan afsløre identitet, er blevet ændret eller fjernet helt fra fremstillingen. Efter hvert citat i fremstillingen fremgår et tal i parentes. Tallet er nummeret på det pågældende interview.

Instrument

Hvert interview i denne undersøgelse har været tilrettelagt som et semistruktureret personligt interview. Ønsket har som sagt først og fremmest været at få interviewpersonernes egne personlige beretninger frem.

Alle interviewene er gennemført med samme interviewguide. Interviewguiden er bygget op ganske simpelt. Efter nogle generelle afklarende spørgsmål om alder, parforholdets varighed og uddannelse følger spørgsmål vedrørende undersøgelsens hovedemner.

Gennemførelse af interviewene

Interviewene fandt sted i perioden oktober 2004 – maj 2005. Interviewene varede i gennemsnit ca. 1½ time. Ingen af interviewene foregik spontant. Der var typisk aftalt tid og sted med interviewpersonerne en uge i forvejen. Alle interviewene foregik på Rigshospitalet. Interviewene er optaget på bånd og senere udskrevet i deres fulde længde.

Interviewene fik ofte karakter af en stund til eftertanke og refleksion. Halvvejs gennem interviewet opstod der typisk et ”magisk” øjeblik, hvor indlevelsen hos interviewer og den interviewede forekom særlig stor. Interviewene fik dog aldrig en karakter af egentlig terapi, hvilket heller ikke på noget tidspunkt har været hensigten.

Del II: Resultater

Kapitel 1: Partnerens reaktioner og tanker

Som menneske reagerer man forskelligt på en voldsom og chokerende oplevelse. Sådan har det også været for de partnere til voldtægts ofre, som deltager i denne undersøgelse. Kendetegnende er det dog, at flere af partnerne ser ud til at være meget voldsomt berørt af voldtægten. Der synes således at være belæg for at tale om, at nogle af partnerne i kølvandet på voldtægten har haft reaktioner og symptomer, der kan tyde på en akut stress forstyrrelse (ASD).

For at en begivenhed defineres som traumatisk og eventuelt lede til ASD skal den involverede person ifølge det amerikanske psykiatriske diagnosesystem DMS-IV have oplevet, været vidne til eller være blevet konfronteret med en hændelse, der har involveret død, svære skader eller trusler herom. ASD er ligeledes kendetegnet ved fortsat genoplevelse af begivenheden, undgåelsesadfærd og forøget angst og stress.

I det følgende vil jeg se nærmere på disse stressreaktioner hos partnerne.

Første reaktioner

Atle Dyregrov beskriver i bogen "Katastrofe psykologi" (Dyregrov, A. 2004), hvordan et menneske typisk reagerer i forbindelse med en voldsom oplevelse: "Når katastrofen rammer, vil de fleste opleve, at de modtager, bearbejder og lagrer information på en anden måde, end de plejer at gøre. Dette er en umiddelbar og vigtig reaktion, som hjælper os til at møde faren".(2004, p.22).

Den første reaktion vil oftest være oplevelsen af chok.

Chokket

Flere af partnerne til voldtægts ofrene giver i interviewene eksempler på, at det første de oplevede var følelsen af chok. Vendinger som "der gik en klap ned for mig", "jeg begyndte at ryste over hele kroppen", "jeg tudbrølede", "følelserne tog fuldstændig

over”, ”jeg kunne ikke trække vejret”, ”mit hjerte begyndte at hamre”, bliver brugt adskillige gange. Og partnerne bruger selv uopfordret ordet chok om den tilstand, de var i, da de fik kendskab til voldtægten.

En af interviewpersonerne beskriver her, hvad han oplevede, da han kl. 7 om morgenen blev vækket ved, at hans kæreste ringer og grædende fortæller, at hun er blevet voldtaget:

Jeg gik helt i chok. Jeg spurgte hende, hvad der var sket. Men hun kunne slet ikke svare. Hun sagde bare ordet voldtaget. Jeg tænkte bare.. åh nej. Jeg blev meget bange (9).

Flere af interviewpersonerne giver eksempler på, at hændelsen har ætset sig fast i deres hukommelse. Selv i de af interviewene, der fandt sted mere end 6 måneder efter voldtægten, er partnerne i stand til i detaljer at fortælle, hvor de opholdt sig, hvad der skete og hvad de gjorde, da de fik besked om voldtægten. Denne ”superhukommelse” fornemmes tydeligt i samtalerne.

En følelse af uvirkelighed rammer i flere tilfælde partnerne. En interviewperson fortæller:

Jeg havde en følelse af, at jeg ikke kunne finde ud af, om det var virkeligt eller uvirkeligt. Jeg tænkte, at det simpelthen ikke kunne være rigtigt. Det var først, da politiet kom, at det gik op for mig, at det var sket (4).

Mest chokeret bliver tilsyneladende de partnere, som får beskeden om voldtægten meget pludseligt og ganske uden varsel. De mænd, der fik kendskab til voldtægten nogle dage efter den er hændt, ser ud til at blive mindre påvirket.

Efterfølgende reaktioner

Nogle af de mest almindelige eftervirkninger af en voldsom oplevelse er ifølge Dyregrov (2004, p.36):

- tristhed og sorg

- påtrængende tanker og erindringer
- koncentrationsproblemer
- søvnforstyrrelser
- fysiske reaktioner
- irritabilitet og vrede
- skyld, skam og selvbebrejdelser

Mange af partnerne i denne undersøgelse fortæller om eftervirkninger, der er lig med eller sammenlignelige med de ovenfor nævnte. Det at partneren oplever, at den person, der står ham nærmest, bliver udsat for en voldtægt, synes at opleves næsten lige så smertefuldt, som var det partneren selv, der havde været udsat overgrebet. En interviewperson fortæller:

Det var den dybeste smerte, jeg nogensinde har følt i mit liv... Det var forfærdeligt. At se den pige, som jeg havde lyst til at binde mig til, have det så dårligt. Det var som om at se min verden brød sammen. Jeg havde det helt elendigt (4).

Koncentrationsproblemer

Partnerens arbejdsliv og studier ser ud til at blive negativt påvirket i forbindelse med voldtægten. Flere af partnerne beskriver, hvordan de har haft svært ved at koncentrere sig om arbejdet. Arbejdet bliver beskrevet som ligegyldigt og meningsløst sammenlignet med at blive hjemme og tage sig af kæresten. To af partnerne i undersøgelsen måtte sygemelde sig efter voldtægten. De følte sig ikke i stand til at passe arbejdet, og de ønskede at rette alt opmærksomhed mod kæresten. En partner fortæller:

Voldtægten har påvirket mit arbejde. På arbejdet har de sagt, at de kan mærke, at jeg ikke er engageret. Det er en klar konsekvens af det der er sket. Fordi det har været inden i mit hoved hele tiden. Og jeg har ikke rigtig kunne være glad og derfor heller ikke 100 % imødekommende overfor de gæster jeg skal servicere. Der er nogle ting, der er vigtigere end andre (6).

De af interviewpersonerne der er studerende fortæller, at de har haft svært ved at passe deres studier. En enkelt er droppet ud af et uddannelsesforløb som en direkte konsekvens af voldtægten.

Koncentrationsproblemer ser således til at være almindeligt for partneren efter voldtægten. Tankevirksomheden bliver konstant afbrudt.

Jeg tænkte utrolig meget over det. Hele tiden. Også når jeg sad i skolen. Jeg tænkte over det der var sket. Jeg var utrolig frustreret (3).

Nogle af interviewpersonerne er dog inde på, at de følte det som en vis aflastning at komme væk fra hjemmet. Voldtægten og kærestens reaktioner fylder ind i mellem så meget, at det er rart at kunne tage på arbejde og fokusere på noget andet i nogle timer.

Påtrængende tanker og fantasier om det skete

Næsten samtlige interviewpersoner fortæller, at de havde meget påtrængende tanker og fantasier om, hvad der var sket. Fantasierne føles særdeles voldsomme, og flere af partnerne fortæller, at de oplevede fantasierne som en indre film, der kørte i ring. En af partnerne fortæller således, at tankerne blev omsat til billeder, der var så voldsomme og ubehagelige, at han ikke kunne hjælpe og støtte kvinden.

Når billederne kom, så følte jeg, at jeg ikke kunne være der for hende. Så følte jeg mig ikke stærk nok. Så følte jeg, at jeg ikke havde overskud til hende. Det var som om det sugede energi ud af mig. Jeg fik ondt i maven og det mærkedes som stærke jag i kroppen (4).

Noget tyder på, at det er meget individuelt, hvad det er, som sætter gang i fantasierne og spekulationerne. Nogle partnere vil gerne høre så detaljeret som muligt om voldtægten. For disse reduceres fantasierne, da de efterfølgende finder ud af, at de billeder, de selv har dannet, har været værre, end det der faktisk er sket.

Selvom partneren ønsker at få detaljerede oplysninger om voldtægten, så hænder det ofte, at han alligevel vælger ikke at spørge kvinden for at undgå at udsætte hende for yderligere pres. Som en interviewperson siger:

Jeg vil aldrig spørge hende om, hvilken form for sex det var, og hvordan det var. Hun er blevet voldtaget, og det er svært for hende. Jeg tror det bliver mere svært for hende, hvis jeg spørger hende (10).

Nogle af partnerne ønsker således på ingen måde at kende til voldtægten i detaljer, da de frygter, at detaljerne vil sætte yderligere gang i den indre film.

Fantasierne kommer engang imellem. De varer 5-10 minutter, og så skubber jeg dem væk. Hvis jeg kendte til flere detaljer, ville der komme flere fantasier. Jeg tror det er dårligt for mig at høre om detaljerne. Hvorfor skal jeg vide det? (9).

En anden partner fortæller, at han havde meget voldsomme fantasier om, hvad der var foregået under voldtægten. Selvom han var bange for at få konfirmeret de billeder, han havde i hovedet, valgte han alligevel at bede kæresten om at fortælle ham, præcist hvad der var foregået.

I og med at jeg først ikke vidste noget, havde jeg haft alle mulige billeder af, hvordan det var sket. Hvad han havde gjort ved hende. Hvordan han havde holdt om hende. Havde han slået hende? Selvfølgelig var det hårdt at få at vide, men samtidig kunne jeg smide billederne ud af hovedet (4).

Det er på denne måde kendetegnende, at flere af partnerne har et ambivalent forhold til at tale om voldtægten. På den ene side ønsker partneren at vide besked, på den anden side vil det kunne opleves som truende at kende til detaljer. Ofte ender det hele derfor i et kompromis: Voldtægtssofret fortæller om overgrebet uden at gå i detaljer.

Karakteristisk er det, at tiden fra partneren får kendskab til voldtægten til kæresten fortæller om, hvad der rent faktisk er hændt, opleves som særlig vanskelig. Denne periode med uvished beskrives af partnerne som ulidelig og stærkt angstskabende.

Indtil jeg fik ud af hende, hvad der var sket, gik der tusinde ting gennem hovedet: Om hun havde været mig utro med ham, om han havde voldtaget hende, om han havde slået hende. Om der var sket noget helt fjerde, som intet havde med dette at gøre. Det kunne jo være alting. Fordi jeg havde så mange fantasier, var det lidt en lettelse at få at vide, at han "kun" havde gjort det han faktisk havde gjort (2).

En anden partner fortæller:

Følelsen af uvidenheden var virkelig slem. Der var sket et eller andet. Jeg tror jeg fattede at der var sket noget - og at der måske havde været flere mænd om hende. Men jeg vidste ikke præcist hvad, og så går den indre biograf bare på fuld drøn. Det var virkelig slemt (1).

Oplevelse af flashbacks ser ud til at være almindeligt for partnerne, selv flere måneder efter begivenhederne. En af interviewpersonerne er her inde på, om årsagen til de hyppige flashbacks kan være ubearbejdet sorg.

Lige nu, i dette øjeblik, hvor vi taler om det, så har jeg det næsten som den gang det skete. Jeg har det meget varmt, og det er som om der er noget der vil ud. Jeg ved ikke om det er sorg eller hvad det er (7).

De forbudte tanker.

Særligt vanskeligt ser det ud til at være, når der hos partneren opstår tvivl om, hvorvidt han får hele sandheden om voldtægten at vide. Flere af interviewpersonerne har således betvivlet, om kæresten reelt er blevet voldtaget, eller om hun frivilligt er gået med til et seksuelt forhold og senere har fortrudt.

Nogle gange tænker jeg på, om hele voldtægtshistorien bare er noget hun har fundet på (7).

Sådanne tanker ser ud til at være særdeles pinefulde for partnerne og bliver oplevet som forkerte og ”forbudte”. Partnerne føler, at de på ingen måde har ret til at stille spørgsmålstejn ved, om det voldtægtsfret siger er rigtigt. Men det kan være svært ikke at tænke tanken. Og det ser ud til, at interviewpersonerne i flere tilfælde vælger at tro på, at den historie, de får fortalt, er den rigtige, selvom de måske dybest set tvivler på, at de har fået hele sandheden at vide.

Min reaktion gik på et tidspunkt over i en mistro om utroskab. En følelse af, at hun havde været mig utro. Men alligevel, når jeg tænkte mig om, så vidste jeg jo godt, at hun fortalte mig sandheden. Jeg tror på hende, men jeg kan sagtens få nogle tanker om, at det ikke giver mening, hvad hun fortæller (10).

Interviewpersonerne udtrykker stor skyldfølelse over i det hele taget at tænke disse forbudte tanker, og ingen af interviewpersonerne har valgt at dele de forbudte tanker med voldtægtsfret.

Anderledes har det vist sig at være i interviewsituationen. Her har flere af mændene valgt at tale om den tvivl, som de ellers har gået rundt med alene.

Nogle gange tænker jeg på, om hele voldtægten bare er noget hun har fundet på...jeg har fået tanken om, at det slet ikke er sket. Det er jo underligt, at lige præcis den eneste dag, hvor jeg ikke følger hende hjem, så bliver hun voldtaget... Nogle gange tænker jeg: ”Det passer ikke”. Men det har jeg ikke sagt til hende (7).

Når voldtægten er sket, i forbindelse med at kvinden har været på en bytur sammen med venner, dukker der ofte spørgsmål op hos partnerne som: ”Hvad gik forud for voldtægten? Flirtede hun? Lagde hun selv op til noget?”. Selvom udsagn som ”intet kan retfærdiggøre et seksuelt overgreb” og ”kvinden er aldrig selv skyld i en voldtægt” ser

ud til at være dominerende holdninger hos partnerne, fornemmer man alligevel i interviewene, at partneren tilbagevendende nages af, om der forud for voldtægten måske har fundet en flirt sted.

Efter hun er blevet voldtaget tænker jeg da på, om hun flirtede med nogen (9).

Drugrape og de forbudte tanker

Har kvinden været udsat for et såkaldt drugrape², ser det ud til at være særligt vanskeligt for partneren at håndtere situationen. Det at kvinden intet husker og derfor intet kan fortælle, ser ud til at give ekstra næring til forøget mistro hos partneren. Samtidig med at tankerne for partneren opleves som forbudte og skamfulde.

En af deltagerne i undersøgelsen, hvis kæreste var udsat for et sådant drugrape, fortæller, at han ind imellem kan frygte, at der slet ikke var tale om et drugrape. Han frygter, at kæresten har valgt at sige, at det var et drugrape for at slippe for at fortælle sandheden. Partneren fortæller:

Jeg har tænkt meget over, hvad der er sket. Det er klart, at jeg har gjort mig nogle forestillinger om, at tænk nu hvis det ikke var tvang, og hvis hun slet ikke var påvirket. Det har jeg da tænkt meget på.

Vi ved jo ikke præcist hvad der er sket i den her situation. For der er så mange ting der ikke passer sammen. I starten virkede det som om det var en undskyldning hun kom med. Det der med stoffer i en drink... Jeg synes det er meget mærkeligt (8).

Partnerne har generelt svært ved at tro på, at der foregår drugrape i Danmark. De oplever, at det kun er noget, der sker på film. Én fortæller:

² Voldtægt eller voldtægtsforsøg, hvor gerningsmanden uden ofrets viden har tilført et narkotisk stof eller medikament typisk til en drink.

Hun mente, at han havde puttet noget i hendes drink. Jeg tror slet ikke på historien. Jeg tror ikke på, at man kan putte noget i en drink, og så få pigen til at gøre, hvad man vil (3).

Følelserne er dog langt fra entydige. I et af interviewene er der et eksempel på, at partneren ligefrem havde lettere ved at håndtere det seksuelle overgreb, netop fordi der var tale om et drugrape. Det faktum at kvinden ikke vidste, hvad der var sket, betød for partneren, at han lettere kunne skubbe tankerne om utroskab til side.

Jeg har selvfølgelig tænkt på, hvorfor hun ikke sagde fra, men det kunne hun jo ikke, hvis hun var dopet. Et eller andet sted har det faktisk været en meget rar tanke. Forstå mig ret. Af to årsager: For hendes skyld, for jeg tror at det måske er mindre psykisk belastende for hende, når hun ikke har været tilstede, og ikke været ved sine fulde fem. Men også for mig er det lettere at vide, at hvis hun har været dopet, så er der jo ikke meget at gøre. Så kan hun jo ikke gøre for det (10).

Ambivalente følelser

Interviewene viser, at partnerens situation i forbindelse med en voldtægt minder meget om voldtægtsoffers situation³. De følelser, der oftest bliver beskrevet er:

- skyldfølelse
- irritabilitet og vrede
- magtesløshed

Skyld

Nogle af de interviewede føler sig direkte skyld i voldtægten. Flere af partnerne tror, at de kunne have forhindret voldtægten, hvis de havde gjort noget andet, end de faktisk gjorde. Kendetegnende er det dog, at de partnere, der indgår i denne undersøgelse, ikke kunne have gjort hverken fra eller til. Alligevel opleves skyldfølelsen som meget tilstedeværende.

³”Reaktioner efter et seksuelt overgreb”. Center for Voldtægts ofre, Rigshospitalet. 2004.

En anden form for skyldfølelse, som typisk opstår et stykke tid efter voldtægten, omhandler, at partneren føler, at han ikke er støttende nok. Og dette, selvom man udefra set sandsynligvis ville vurdere, at partneren netop støtter, så godt som det overhovedet kan lade sig gøre.

Endelig er den form for skyldfølelse, som har karakter af ”forbudte tanker” i forhold til voldtægtsofrets eventuelle tvivlsomme motiver som sagt til et tilbagevende skyldkompleks hos partneren.

Vrede

Partneres irritabilitet og vrede ser ud til at rette sig mod både politi, sundhedspersonale, voldtægtsofret, familien og vennerne. De fleste af partnerne retter dog naturligt nok først og fremmest vreden mod voldtægtsmanden. En partner fortæller:

Jeg blev utrolig vred. Jeg syntes det var noget af det mest ubehagelige der kunne ske. Det han gjorde var fuldstændig utilgiveligt. Jeg blev så sur, at jeg ville tage ud og tale med ham, og hvis han også var dum at høre på, så ville jeg sikkert også slå med ham. Jeg havde en stærk hævnfølelse. Jeg havde lyst til at rive hovedet af ham. Det var den mest dominerende følelse, og det tænkte jeg meget over (2).

Lysten til at hævne sig over for voldtægtsmanden havde en anden partner også. Han fortæller:

Jeg havde en hævnfølelse der skulle tilfredsstilles. Jeg ville have at han skulle straffes. Jeg er stadigvæk af den overbevisning, at hvis jeg fandt ud af, hvem han var, så kunne jeg finde på at gøre noget rigtig dumt (1).

I interviewene fortæller partnerne dog ofte om en mere diffus vrede, som de har vanskeligt ved at placere. Partneren har oftest ikke set gerningsmanden og kender ham ikke. Og i de tilfælde, hvor kvinden har været udsat for drugrape, ser det ud at blive

endnu vanskeligere for partnerne at placere vreden. Vreden og bebrejdelserne bliver så i nogle tilfælde rettet mod ofret, og partneren synes at stille spørgsmål som: "Kunne hun ikke have passet bedre på?". "Hvorfor tog hun imod en drik fra en fremmed mand?".

Magtesløshed

Magtesløsheden opstår ikke mindst, når partneren for alvor erfarer, at det er ude af hans kontrol, at råde bod på det der er sket. Partneren befinder sig i en situation, hvor hans handlemuligheder er stærkt begrænsede. Han kan give kæresten omsorg og være der for hende, men han kan ikke fjerne den smerte, som voldtægtsfret oplever. En partner fortæller:

Jeg kunne ikke gøre noget som helst. Intet. Jeg har aldrig stået i en situation, hvor jeg var så magtesløs. Jeg er af natur en person der handler. Det med at være magtesløs var forfærdeligt (4).

Flere af partnerne beskriver situationen, lige efter at deres kærester var blevet voldtaget, som en af de mest vanskelige i deres liv:

Jeg vidste slet ikke hvad jeg skulle gøre. Jeg var fuldstændig magtesløs. Min kæreste lå bare og skreg og græd. Det var forfærdeligt. Hvad kan jeg egentligt gøre? Jeg kan sige nogle ord, der ikke har nogen effekt. Det var total afmagt. Det er en af de sværeste situationer jeg har været i nogensinde. Jeg kan næsten ikke beskrive det (6).

En anden partner oplevede på samme måde magtesløsheden:

Det er det værste jeg nogensinde har prøvet. At være så magtesløs. Intet, intet kunne jeg gøre – jeg skulle bare være (10).

Det ser ud til, at følelsen af magtesløshed bliver mindre for de mænd, der involverer sig i det lægelige, psykologiske, sociale og juridiske behandlingsarbejde, som voldtægtsfret ofte skal igennem efter et overgreb. Ved at være en aktiv medspiller og

støttepersion virker det som om, at manden oplever, at han handler, samtidig med at han er en værdifuld hjælp for kvinden.

Fysiske reaktioner

Fysiske reaktioner i form af søvnforstyrrelser, uro, rastløshed og hovedpine er almindelige, når et menneske har været udsat for en chokerende oplevelse (Dyregrov, 2004). Adskillige af interviewpersonerne fortæller således om fysiske reaktioner i kølvandet på voldtægten.

De fysiske reaktioner indtræffer i særdeleshed, i det øjeblik de får kendskab til voldtægten. I nogle tilfælde varer de fysiske symptomer ved over en længere periode.

Flere af interviewpersonerne fortæller, hvordan chokket, der fulgte i forlængelse af beskeden om voldtægten, lynhurtigt forplantede sig fysisk:

Jeg kan huske at jeg begyndte at ryste på hænderne da hun fortalte mig, hvad der var sket. Jeg var helt badet i sved bagefter. Men jeg syntes ikke rigtig jeg kunne tillade mig, at blive rigtig ramt af det, før jeg var alene. Det var jo hende det var gået ud over, det var jo ikke mig der var sket noget med, så jeg blev nødt til at støtte hende (2).

Partneren er her inde på det dilemma, som flere af de andre partnerne i undersøgelsen også oplever: I hvor høj grad kan han tillade sig at gøre opmærksom på egne reaktioner og behov. Det er jo ikke ham, der er blevet voldtaget.

De fysiske reaktioner ser som allerede nævnt ud til at være mest voldsomme i timerne umiddelbart efter voldtægten, hvor chokket ser ud til at lede til blandt andet forhøjet puls, rysten og svimmelhed. I umiddelbar forlængelse af beskeden om, at hans kæreste var blevet voldtaget, reagerede en af partnerne på denne måde:

Jeg fik det virkelig fysisk skidt. Jeg havde en hvilepuls på 150. Og mit blodtryk det var alt for højt. Jeg begyndte at få besvimelses-symptomer. Jeg troede seriøst, at jeg var ved at få et hjerteslag på et tidspunkt (1).

Også en anden partner oplevede at få forhøjet puls. Han fortæller:

Jeg kunne simpelthen mærke min puls er høj. Ganske enkelt. Mit hjerte banker. Det kører derud af. Det var det samme med min ex-kæreste, da hun havde været mig utro. Jeg blev pisse ked af det, og kunne ikke sove i 14 dage. Jeg kan huske den der følelse... Hvis jeg skal sammenligne, så er det den følelse jeg har haft (10).

En interviewperson fortæller, at han ved meddelelsen om, at hans kæreste var blevet voldtaget, fik prikken i hele kroppen, ondt i hovedet, kvalme og var tæt på at kaste op.

Søvnproblemer ser ud til at være den fysiske reaktion, som flest af interviewpersonerne oplever.

Jeg kunne ikke sove om natten. Det stod på en uges tid. Jeg lå bare og så på den der indre film der kører der ud af. Jeg sov ganske enkelt ikke om natten. Jeg faldt i søvn kl. 5 og skulle stå op på arbejde kl. 7 (10).

Jeg har haft svært ved at sove om natten. Jeg har også tabt mig (4).

Sammenfatning: Partnerens reaktioner og tanker

- Undersøgelsen viser, at flere af de medvirkende partnere ser ud til at være stærkt negativt berørt af voldtægten på deres kæreste. Der synes således at være belæg for at tale om, at nogle af partnerne i kølvandet på voldtægten har haft reaktioner og symptomer, der kan tyde på en akut stress forstyrrelse (ASD).
- Flere af interviewpersonerne oplever en tilstand af chok og en følelse af uvirkelighed ved beskeden om voldtægten. Vendinger som ”der gik en klap ned

for mig”, ”jeg begyndte at ryste over hele kroppen”, ”jeg tudbrølede”, ”følelserne tog fuldstændig over”, ”jeg kunne ikke trække vejret”, ”mit hjerte begyndte at hamre”, bliver brugt adskillige gange.

- Flere af partnerne giver i interviewene udtryk for, at det at opleve deres kæreste blive voldtaget er det værste de har oplevet i deres liv.
- Partnerens arbejdsliv og studier bliver negativt påvirket i forbindelse med voldtægten. Flere af partnerne beskriver, hvordan de har haft svært ved at koncentrere sig. Arbejde og studier bliver beskrevet som ligegyldigt og meningsløst sammenlignet med at blive hjemme og tage sig af kæresten. Der er dog eksempler på partnere, som følte en vis aflastning ved at komme væk fra hjemmet.
- To af partnerne i undersøgelsen måtte sygemelde sig efter voldtægten. En enkelt er droppet ud af et uddannelsesforløb som en direkte konsekvens af voldtægten.
- Næsten samtlige interviewpersoner fortæller om påtrængende tanker og fantasier ovenpå voldtægten. Fantasierne kan føles særdeles voldsomme, og flere af partnerne fortæller, at de oplevede fantasierne som en indre film, der kører i ring.
- Det er kendetegnende, at partnerne har et ambivalent forhold til at tale om voldtægten. På den ene side ønsker partneren at vide besked, på den anden side giver flere af udtryk for, at de tror, at det vil være dårligt at kende til detaljer. Ofte ender det hele i et kompromis: Voldtægtsfret fortæller om overgrebet uden at gå i detaljer.
- Flashbacks ser ud til at være almindelige hos partnerne, selv flere måneder efter begivenhederne.
- Flere af interviewpersonerne har betvivlet, om deres kæreste reelt er blevet voldtaget, og således om hun frivilligt har gået med til det seksuelle forhold og

senere har fortrudt. Tankerne ser ud til at være særdeles pinefulde og bliver oplevet som forkerte og forbudte. Partneren føler, at han på ingen måde har ret til at stille spørgsmålstejn ved, om det voldtægtsfret siger, er rigtigt. Alligevel kan flere af interviewpersonerne ikke lade være med at tænke disse tanker. Og det ser ud til, at interviewpersonerne i flere tilfælde vælger at tro på, at den historie, de får fortalt, er den rigtige, selvom de måske dybest set tvivler på, at de har fået hele sandheden at vide.

- I de situationer, hvor kvinden har været udsat for et såkaldt drugrape, ser det ud til at være særligt vanskeligt for partneren at håndtere sin situation. Det at kvinden intet husker og derfor intet kan fortælle ser ud til at give særlig næring til forøget mistro. Sådanne tanker opleves så samtidig typisk som skamfulde og bliver forbundet med skyld.
- I interviewene er der et enkelt eksempel på, at en partner havde lettere ved at håndtere det seksuelle overgreb, netop fordi det var tale om et drugrape. Det faktum at kvinden, ikke vidste, hvad der skete, betød for denne partner, at han lettere kunne skubbe tankerne om utroskab til side.
- Karakteristisk for interviewpersonerne er oplevelsen af stærkt modsatrettede følelser i forbindelse med det seksuelle overgreb. Partneren kan være vred og fuld af had mod gerningsmanden og samtidig også gribes af skyldfølelse og selvbebrejdelser. Disse følelser minder i det hele taget meget om, hvordan voldtægtsfret kan have det.
- Skyldfølelsen over ikke at have forhindret, at kvinden blev udsat for voldtægten, ser ud til ofte at være noget af det første, der rammer partneren. Nogle af de interviewede partnere føler sig direkte skyld i voldtægten. Flere af partnerne tror ligefrem, at de kunne have forhindret voldtægten, hvis de havde gjort noget andet, end de faktisk gjorde.

- Vrede og irritabilitet ser ud til at rette sig mod både politi, sundhedspersonale, voldtægtsfret, familien og vennerne. De fleste af partnerne retter dog hovedparten af deres vreden mod gerningsmanden. Flere af interviewpersonerne har haft tanker om hævn.

I de tilfælde, hvor kvinden har været udsat for et drugrape, ser det ud til at være endnu vanskeligere for partneren at placere sin vrede. Vreden og bebrejdelserne bliver så i nogle tilfælde rettet mod ofret, og partneren synes at stille blandt andet følgende spørgsmål: ”Kunne hun ikke have passet bedre på?”. ”Hvorfor tog hun imod en drik fra en fremmed mand?”.

- Magtesløshed opstår især, når partneren erfarer, at det er uden for hans kontrol at råde bod på det der er sket. Partneren befinder sig i en situation, hvor hans handlemuligheder er stærkt begrænsede. Han kan give kæresten omsorg og støtte, være der for hende, men han kan ikke fjerne den smerte, som voldtægtsfret oplever efter overgrebet.

Det ser ud til, at følelsen af magtesløshed bliver mindre for de mænd, der involverer sig i det lægelige, psykologiske, sociale og juridiske behandlingsarbejde, som voldtægtsfret ofte skal igennem efter et overgreb. Ved at være en aktiv medspiller og støtteperson virker det som om, at manden oplever, at han handler, samtidig med at han er en værdifuld hjælp for kvinden.

- Adskillige af interviewpersonerne fortæller om fysiske reaktioner i kølvandet på voldtægten. Der er især tale om reaktioner i form af søvnforstyrrelser, uro, rastløshed og hovedpine. De fysiske reaktioner ser ud til at være mest voldsomme i timerne efter voldtægten, hvor chokket leder til blandt andet forhøjet puls, rysten og svimmelhed.

Kapitel 2: Parforholdet og seksuallivet

Partnerens rolle i parforholdet efter overgrebet

Det er kendetegnende for partnerne i denne undersøgelse, at de viser stor ansvarsfølelse i forhold til at yde omsorg og støtte til voldtægtsopret. Det ser dog samtidig ud til, at partnerne har en tendens til at tilsidesætte egne reaktioner og behov. Han er tilbøjelig til bevidst at tilsidesætte egne behov, selvom han godt ved, at han også har brug for hjælp i situationen. Som en af interviewpersonerne siger: ”Der var noget der var vigtigere end mine egne følelser”.

En anden partner udtrykker måske endnu tydeligere tankegangen hos flertallet af partnerne, når han siger: ”Hun havde mest behov for at jeg var ovenpå, så det har jeg forsøgt at være”. Ofret står i centrum for hjælpen, og partneren holder sig så vidt muligt i baggrunden.

Jeg kan huske at jeg tænkte, at jeg var nødt til at vente med at tænke over, hvordan jeg selv havde det, indtil hun var kommet igennem det. Jeg havde ikke lyst til at blande mig selv ind i det, at jeg havde det svært med, at hun havde været sammen med en anden. Jeg synes det var så synd for hende, at hun havde været ude for den oplevelse, at jeg ikke gad blande mine egne følelser ind i det (3).

Partnerne fortæller videre, at de som regel også var den eneste, der kunne være hos voldtægtsopret 24 timer i døgnet.

Senere, når voldtægtsopret er blevet hjulpet, har partnerne lettere ved at gøre opmærksom på egne behov:

Jeg føler på en eller anden måde, at hun er i bedring efter at hun har talt med psykologen. Det giver mig luft. Nu kan jeg godt tillade mig at fokusere på mig selv. Det at hun fik hjælp betød, at jeg kunne slappe mere af. Og så kunne jeg pludselig mærke, hvor hårdt det har været for mig. Jeg kunne mærke, at jeg var på vej ned i et hul (4).

Partnerne føler som udgangspunkt, at det er på sin plads, at al hjælpen går til voldtægtsofret, men bliver samtidig bevidste om undervejs, at hvis de havde fået tilbudt hjælp, havde de højst sandsynligt taget imod den.

”Positive” konsekvenser

Det er ikke i alle tilfælde, at voldtægten udelukkende har negative konsekvenser. Flere af interviewpersonerne fortæller således, at samtidig med de problemer, der fulgte med overgrebet, indebar overgrebet også, at forholdet til kæresten blev tættere. Dette forklarer en af interviewpersonerne med, at der nu var ekstra brug for ham. Han fortæller:

Der var en vis optimisme. Sådan at det skal vi sgu' nok komme igennem. Det var der helt klart. Den holdt i nogle dage og uger derefter, sådan virkelig at nu var vi bundet sammen, nu skal det bare gå (1).

En anden partner fortæller, at han ”set i bakspejlet” også tænker, at voldtægten har haft nogle positive konsekvenser for parforholdet:

Vi er måske i virkeligheden kommet tættere på hinanden. Det tror jeg er sandsynligt (2).

En interviewperson oplevede en forøget intensitet mellem ham og kæresten, da de havde sex med hinanden efter voldtægten:

Fjerde gang vi havde sex, var det helt fuldstændigt fantastisk. Vi havde forinden talt sammen om voldtægten, og om at vi sammen nok skulle komme igennem det. Bagefter sad vi og tænkte på hinanden og sagde: ”Hvad fanden skete der?” Og vi var helt enige om, at sådan havde vi aldrig prøvet det før. Det var mere intenst end jeg nogensinde havde oplevet før (4).

I flere tilfælde oplever partneren, at han efter voldtægten får talt med sin kæreste om ting, som de ikke før har fået talt om. Tabuer, der eventuelt tidligere måtte have været i parforholdet, bliver nu ligegyldige.

Tanker om fremtiden

Ingen af interviewpersonerne overvejede i umiddelbar forlængelse af voldtægten at slutte forholdet. Flere af interviewpersonerne har dog bekymringer for, hvordan voldtægten på længere sigt vil påvirke forholdet. En partner fortæller:

Jeg har gået og tænkt over, om det her kan påvirke os så meget, at vi går fra hinanden. Jeg har tænkt på om vores forhold kan overleve dette. Vi har haft nogle dybe samtaler. Vi skal nok klare det her sammen. Men jeg ser måske alligevel lidt pessimistisk på det. Hvis det skal fortsætte på den her måde, at jeg lige skal trække vejret en ekstra gang fordi det gør ondt i maven, så ved jeg ikke om det går (4).

En anden interviewperson udtrykker på følgende måde, sin bekymring for, om forholdet vil kunne holde. Han siger:

Jeg var bange for at voldtægten kunne sætte en stopper for vores parforhold, for vi havde jo ikke kendt hinanden i så lang tid, da det skete. Det var det værste jeg kunne forestille mig (6).

Partnerne er generelt usikre på, hvordan og om forholdet i fremtiden vil blive påvirket af voldtægten. Ingen af interviewpersonerne har tidligere oplevet en lignende situation. De kan derfor kun gisne om fremtiden og håbe på, at forholdet vil komme helskindet igennem.

Seksuallivet efter voldtægten

For alle interviewpersonerne havde voldtægten en umiddelbar konsekvens for seksuallivet i parforholdet. Alle oplevede i en kortere eller længere periode, at

seksuallivet ophørte. For en af partnerne gik der ca. én måned, før han igen havde sex med sin kæreste.

Der gik ikke lang tid før jeg kunne holde om hende, men der gik lang tid inden der skete noget seksuelt. Jeg havde alt det der i hovedet om, hvad der var foregået. Alle de små detaljer om, hvordan det seksuelle var forløbet. Altså om ham hun havde været sammen med. Det kørte rundt oppe i ens hoved. Jeg tænkte på sex, men jeg havde ikke lyst til at være sammen med hende seksuelt.

Jeg tror der gik over en måned før vi havde sex igen. Jeg havde en følelse af at hun var beskidt (2).

Partnerne forsøger tilsyneladende at beskytte sig selv mod for mange detaljer om voldtægten af frygt for at det vil påvirke seksuallivet fremover.

Jeg tænkte på, hvordan det hele var foregået. Der gik mega lang tid inden vi havde sex. Jeg havde det ikke fedt med, at hun havde været sammen med en anden. Jeg tænker på en eller anden måde, at hun var uren. Jeg havde ikke lyst til at være seksuelt sammen med hende. Jeg kunne godt holde om hende, og jeg kunne også kysse hende. Men jeg havde ikke lyst til sex. Hun havde faktisk heller ikke lyst (5).

Partnerne fortæller, at det var vigtigt for dem ikke at presse deres kærester seksuelt. Ofte er det endvidere partneren selv, som siger til sin kæreste, at han synes de skal vente:

Jeg ville ikke gå over hendes grænse. Jeg ville ikke risikere, at hun fik følelsen af, at noget som helst jeg gjorde ved hende, kunne sammenlignes med det voldtægtsmanden gjorde ved hende. Jeg ville vente til hun var klar. Jeg tænkte at det var godt for hende, at hun havde friheden til at vælge fra og vælge til. Jeg tror, jeg havde ret i at hun mest havde brug for at blive holdt om og kysset og aet, ikke så meget at have sex (2).

En anden partner har gjort sig nogenlunde samme tanker. Han fortæller:

Hvis hun ikke havde gjort tegn til, at hun ville have sex, så ville jeg ikke havde turdet gøre noget. Jeg vidste jo ikke hvordan hun havde det med sex. Jeg tænkte meget på om hun havde lyst. Jeg tænkte på, hvad der sker med en kvinde, når hun har været udsat for en voldtægt. Om hun mister lysten til sex. Om hun får væmmelse mod sex (3).

De fleste af partnerne reagerer med lettelse, når kvinden giver udtryk for, at hun en parat. For en enkelt partner i undersøgelsen er det dog noget anderledes. Han fortæller:

Cirka tre dage efter voldtægten skete der noget meget mærkeligt. Vi lå i sengen, og så spurgte hun, om jeg ville op i hende, fordi det var mig hun ville huske. Og det kunne jeg bare ikke.
Det første jeg tænkte var: "Det kan hun bare ikke tænke på nu". Samtidig tænkte jeg, at jeg godt kunne forstå hende. Men jeg kunne mærke på mig selv, at det kunne jeg bare slet ikke. Jeg kunne ikke overskue at være sammen med hende seksuelt. Det føltes bare ikke rigtigt.
Måske var det også de ord hun brugte. At jeg skulle op i hende, så hun kunne huske mig som den sidste. Den var ikke så rar. Den mindede mig om, hvad hun var blevet udsat for. Jeg kunne slet ikke have sex med hende, selvom hun er pisselækker (4).

En af interviewpersonerne fortæller videre, at der var grænser for, hvad hans kæreste havde lyst til at gøre seksuelt:

Jeg måtte for eksempel ikke kysse hende på munden, og hun ville ikke sutte min pik. Jeg syntes, det varede rigtig lang tid, for den fysiske nærhed betyder meget for mig (1).

Flere af partnerne giver som nævnt udtryk for deres bekymring for, om kæresten selv ønskede at være sammen med en anden. Bekymringer, som har i nogle tilfælde får betydning, når seksuallivet skal genoptages. En partner fortæller:

Jeg havde ikke lyst til at være intim med hende. Sådan var det de første uger. Det var nok fordi jeg ikke vidste om det var hende selv, der havde gjort noget forkert. Det var fordi jeg var sur på hende. Jeg følte mig lidt taget ved næsen (8).

Efter voldtægten oplever flere af partnerne, at nærheden og intimiteten med deres kærester betyder langt mere for dem end den konkrete seksuelle akt. Det at kunne holde om kæresten, kysse hende, og føle sig nær hinanden ser ud til at bekræfte partneren i, at han og hun hører sammen, og i at de sammen kommer igennem voldtægten:

Jeg er superlykkelig over, at hun ikke har skubbet mig væk. Vi har kunnet sove sammen. Hun har puttet sig ind til mig. Vi har kunnet holde om hinanden. Græde sammen og kysse hinanden (4).

Vores fysiske kontakt blev ikke mindre, den blev nærmest større. Hun havde brug for nogen der kunne holde om hende. Én der kunne æ hende på håret, og sige, at det nok skulle gå alt sammen (5).

Tanker om overfaldsmanden

Tanken om at en anden mand har rørt ved deres kæreste oplever flere af interviewpersonerne som stærkt ubehagelig. Selvom partnerne af hensyn til deres kærester i høj grad forsøger at skyde disse tanker bort og sjældent deler dem med kvinden, dukker de alligevel tilbagevendende op under interviewene:

Der er jo nogen, der har været inde på mit domæne. Jeg har den der med, at der har været en mand inde og berøre min kæreste. Dér hvor det kun er mig der må være (6).

Den har været der nogle gange. Tanken om, at når jeg tager tøjet af hende, så er der en anden, for ikke så lang tid siden, der har gjort det samme. Det er under forspillet jeg mest tænker på det. Der kan jeg se nogle billeder af, at sådan lå hun også med en anden for et stykke tid siden (10).

Jeg følte ikke at hendes krop var beskidt eller berørt. Hun var præcis den samme for mig. Jeg har aldrig tænkt, at jeg ikke havde lyst.

Her lang tid efter kan jeg faktisk godt tænke når jeg rører hende, at det er der også en anden der har gjort, og det havde hun det rigtigt dårligt med. Men så længe jeg ved hun gerne vil have det, og har det godt med det jeg gør, så har jeg ikke noget problem med det (2).

Der var nogle ganske få gange hvor jeg kyssede hende, at jeg tænkte på, at der havde været en anden, der havde brugt hendes mund. Men det var ikke noget der gjorde, at jeg lod være med at kysse hende (1).

Selvom tankerne om overfaldsmanden således kan være særdeles levende og ubehagelige, ser det dog ikke ud til, at den seksuelle lyst som sådan ødelægges.

Hurtigere i gang end forventet

Det kommer bag på flere af deltagerne i undersøgelsen, at der går forholdsvis kort tid, inden seksuallivet bliver genoptaget. Samtidig er der forskellige opfattelser af, hvad kort tids ophør er. Der er således i undersøgelsen eksempler på genoptagelse af seksuallivet efter fem dage og efter seks uger. Begge bliver oplevet som hurtigere end forventet:

Jeg tror der gik fem dage før vi havde sex første gang. Jeg syntes faktisk det var meget hurtigt efter. Det overraskede mig meget, at det kunne lade sig gøre. Det talte vi også om. Jeg havde en forventning om at der ville kunne gå flere måneder (6).

En interviewperson fortæller, at han de første par uger efter voldtægten stort set ikke måtte røre ved sin kæreste. Så skete der en ændring:

Jeg tror faktisk vi havde sex meget tidligere end jeg havde troet vi kunne. Jeg tror det var 2-3 uger efter voldtægten. Det skete sådan set bare, men jeg gjorde det hende helt klart, at alt hvad der skulle ske var på hendes præmisser (1).

Selvom der gik lidt længere tid for en af de andre partnere og hans kæreste, følte også han, at de kom hurtigere i gang end forventet:

Seks uger efter overfaldet havde vi samleje igen. Det var jeg meget overrasket over. Altså at hun kunne komme sig så hurtigt (5).

Partnerne fortæller samstemmende, at de ved det første samleje efter voldtægten har svært ved for alvor at glemme tid og sted, at lad sig rive med og hengive sig. Bekymringer om, hvordan kvinden har det samt egne tanker og bekymringer om overgrebssituationen fylder meget.

Seksuallivet efter voldtægten

Når seksuallivet skal genoptages, ser det ud til, at partnerne gør sig mange tanker om, at tage det stille og roligt og lade deres kæreste bestemme farten. Interviewpersonerne er bevidste om, at voldtægtsofferet kan få tanker om overgrebet, og han lader det derfor i høj grad være op til hende, hvad der skal foregå seksuelt. En partner fortæller:

Jeg passede meget på ikke at presse på. Hun skulle tage det i sit eget tempo. Hun skulle ikke have samme oplevelse fra mig, som hun havde fået fra voldtægtsmanden. Der skulle ikke være flere der pressede hende. Det var jeg meget bevidst om. Jeg var klar over, at jeg måske kunne fremkalde følelsen af ubehag hos hende (5).

Det ser endvidere ud til, at de begrænsninger der eventuelt måtte komme i seksuallivet, afhænger af, hvordan voldtægten er foregået. En interviewperson, hvis kæreste i forbindelse med voldtægten var blevet udsat for kvælningsforsøg, fortæller, at han lang tid efter overgrebet ikke kunne kysse eller røre kvinden på halsen:

Jeg måtte ikke holde hårdt om hende og heller ikke holde hende i nærheden af halsen. Men tit kom jeg til at glemme det. Og så tænkte jeg... Åh nej, hvor dum kan man være (6).

En anden partner fortæller, at han bevidst holdt sin udløsning tilbage de første gange:

Jeg fik ikke udløsning selv. Det var ikke noget hun havde sagt, at jeg ikke måtte. Det var bare noget jeg havde regnet ud måske ikke var så godt. De første par gange fik hun heller ikke orgasme, men da hun så gjorde, blev hun helt vildt glad. Hun var meget glad for at det fungerede (1).

Partnerne viser som det er fremgået meget hensyn til deres kæreste i processen med at genoptage seksuallivet. Tillid og intet pres ser ud til at være vejen frem, når seksuallivet skal i gang igen efter en voldtægt:

Jeg er ret overbevist om, at hun kan skelne mellem det der skete for hende, og når hun er sammen med mig. Hun ved at jeg har en stor kærlighed til hende, og at hun kan sige stop, når hun ikke har lyst. Der er ikke noget pres på hende (2).

Sammenfatning: Parforholdet og seksuallivet

- Undersøgelsen viser, at de medvirkende partnere oplever deres funktion i forhold til voldtægtsofre som klart defineret: De føler, at det er deres pligt som fast partner til voldtægtsofret at hjælpe og støtte hende så godt som overhovedet

muligt. I flere tilfælde betyder det, at partneren bevidst tilsidesætter egne behov, selvom han godt samtidig kan føle, at han også har brug for hjælp. Ofret står i centrum for hjælpen, og partneren holder sig så vidt muligt i baggrunden.

- Partneren føler generelt, at det er på sin plads, at hjælpen går til voldtægtsfret. Han erkender dog typisk undervejs, at hvis der var blevet tilbudt ham hjælp, ville han højst sandsynligt have taget imod den.
- Det er ikke i alle tilfælde, at voldtægten udelukkende har negative konsekvenser. Flere af interviewpersonerne fortæller således, at samtidig med de problemer, der fulgte med overgrebet, indebar overgrebet også, at forholdet til kæresten blev tættere. Tabuer, der eventuelt tidligere måtte have været i parforholdet, bliver ligegyldige.
- Ingen af interviewpersonerne overvejede i umiddelbar forlængelse af voldtægten at slutte forholdet. Flere af interviewpersonerne har dog deres bekymringer for, hvordan voldtægten på længere sigt vil påvirke forholdet.
- For alle interviewpersonerne havde voldtægten en umiddelbar konsekvens for seksuallivet i parforholdet. Alle oplevede i en kortere eller længere periode, at seksuallivet ophørte. Gennemsnitligt var der en pause på ca. 3-4 uger.
- Det kommer bag på flere af deltagerne i undersøgelsen, at der går forholdsvis kort tid, inden seksuallivet bliver genoptaget. Partnerne fortæller, at det de første gange var svært at glemme tid og sted, at lade sig rive med og hengive sig.
- Partnerne til voldtægtsfretene fortæller, at det var vigtigt for dem ikke at presse deres kærester seksuelt. De fleste reagerer med lettelse, når kvinden giver udtryk for, at hun er parat.
- Efter voldtægten oplever flere af partnerne, at nærheden og intimiteten med deres kæreste betyder langt mere for dem end den konkrete seksuelle akt. Det at

kunne holde om kæresten, kysse hende, og føle sig nær hinanden, ser ud til at bekræfte partneren i, at han og hun hører sammen, og i at de sammen kommer igennem voldtægten.

- Det ser ud til, at de begrænsninger, der eventuelt kommer i seksuallivet efter voldtægten, afhænger af, hvordan voldtægten er foregået. En interviewperson, hvis kæreste i forbindelse med voldtægten blev udsat for kvælningsforsøg, fortæller, at han lang tid efter overgrebet ikke kunne kysse eller røre kvinden på halsen.

Konklusion og anbefalinger

”Voldtægtsofrets partner – hvordan går det ham?” er den første danske undersøgelse, der systematisk belyser, hvordan en voldtægt opleves fra en pårørendes side.

I rapporten er det blevet beskrevet, hvilke umiddelbare reaktioner og tanker der ses hos partneren til en kvinde, der har været udsat for voldtægt. Partnerens rolle i forholdet i tiden efter overgrebet og voldtægtens påvirkning af seksuallivet er også beskrevet.

Undersøgelsen bygger på nogle hypoteser om mulige konsekvenser for partneren og parforholdet efter en voldtægt. Ikke mindst hypotesen om, at en voldtægt antages at have en særdeles negativ virkning på såvel partner som offer.

I interviewene bekræfter partnerne, at en voldtægt har en sådan særdeles negativ påvirkning. Flere af partnerne giver udtryk for, at det at opleve deres kæreste blive voldtaget er det værste, de har oplevet i deres liv.

Interviewpersonerne oplever såvel psykiske som fysiske reaktioner i forbindelse med voldtægten. De psykiske reaktioner er en umiddelbar tilstand af chok og en følelse af uvirkelighed ved beskeden om voldtægten. Efterfølgende reaktioner er stærke følelser af skyld, irritabilitet, vrede og magtesløshed. De fysiske reaktioner er typisk søvnforstyrrelser, uro, rastløshed og hovedpine.

Partnerens arbejdsliv og studier påvirkes ligeledes negativt i forbindelse med voldtægten. Der er i undersøgelsen eksempler på, at partnere måtte sygemelde sig. En af partnerne måtte stoppe sit uddannelsesforløb.

For alle interviewpersonerne får voldtægten en umiddelbar negativ konsekvens for seksuallivet. Alle oplever i en kortere eller længere periode, at seksuallivet ophører. Interviewpersonerne beskriver dog samtidig, hvordan en voldtægt tilsyneladende ikke udelukkende har negative konsekvenser. En voldtægt kan således indebære, at parforholdet bliver tættere. Tabuer kan blive ligegyldige.

På baggrund af rapporten kan det konkluderes, at partnerens reaktioner i forbindelse med en voldtægt først og fremmest ser ud til at være bundet til hans egen personlige historie og forhold. Mere objektive kriterier så som parforholdets længde, voldtægtsofrets og partnerens alder synes ikke at have nogen nævneværdig betydning for partnerens reaktioner.

Det er endvidere væsentligt at konkludere, at en voldtægt sætter voldtægtsofrets nærmeste – partneren – under et så stort psykisk pres, at også han har brug for professionel hjælp og støtte til at komme igennem den svære oplevelse.

På baggrund af denne undersøgelse skal det anbefales:

- At der udvikles og tilbydes kvalificerede professionelle behandlingstilbud til voldtægtsofrets partner.
 - At der i den eksisterende psykologiske og socialfaglige hjælp til voldtægts ofre rettes større opmærksomhed mod partnernes og andre pårørendes betydning for voldtægts ofret.
- Hjælpen vil også efter al sandsynlighed have en afsmittede positiv virkning for overgrebets egentlige hovedperson, voldtægts ofret. Parforholdet styrkes og bevares,

hvilket kan vise sig at være en af kvindens vigtigste ressourcer i forhold til at komme videre og overvinde overgrebet!

English Version

The Rape Victim's Partner – How is He Getting on?

Preface

Founded in March 2000, the Centre for Victims of Sexual Assault offers help and support to victims of rape and attempted rape with regard to the acute physical, mental and social consequences of the rape. The object of the Centre is thus primarily to reduce the immediate mental and physical consequences of the sexual assault.

The boyfriends and husbands of the victims have been interviewed in order to get an account of their experiences and to let them tell their stories.

This study's focus is on the partners of rape victims, as opposed to standard practice where focus after a sexual assault is on the rape victim exclusively.

At the Centre for Victims of Sexual Assault, we know about the emotions, thoughts and reactions experienced by women who are victims of sexual assault: Anger, a sense of impotence, despair, grief and sometimes also thoughts of revenge. But we know that the closest relatives – including the partner – may also react with similar thoughts and emotions. We have seen partners react in ways which must be described as acute stress reactions. We have seen that the women's partners are sometimes as strongly affected as the victims themselves.

The focus points of the study

The study has a double focus:

- 1) The reactions and thoughts of the male partners following the rape.
- 2) The influence of the rape on the relationship and on sex life in the relationship.

This study began in August 2004; it is a qualitative interview study including 10 partners of rape victims. All of these were living in stable relationships with their female partners at the time of the assault.

The study deals with male partners of female rape victims, exclusively. This choice was made due to the fact that very few rape victims are men. We have therefore concentrated our efforts on the partners of the 99 % majority of the total number of rape victims – i.e., the women⁴.

The interviewees

From the outset we had no specific requests as to the number of interviewees. It was the period of time allotted for the project that determined the number of interviewees participating in the project.

The interviewees had different motives for participating. Some participated because they wanted to contribute personally with their own story. To others it was important to help bring the subject into focus.

The interviewees belong to the age group between 19 and 32 years. The average age is 25.3 years. With regard to their employment situation, five are students, two are unemployed, two are self-employed and one is a salaried employee. All interviewees come from the Copenhagen region.

Among the ten men who have consented to be interviewed, each presents his own very personal experience of the rape. At the same time, the individual experiences are the basis for the description of a series of general similarities in the reaction patterns.

Summary: The Thoughts and Reactions of the Partner

- The study indicates that a number of the interviewed partners are strongly negatively affected by the assault on their partners. The study seems to support

⁴ Applications to the Centre for Victims of Sexual Assault during the period between 01.03.2000 – 31.10.2004.

the conclusion that in the wake of the assault, some partners experienced reactions and symptoms indicating acute stress disorder (ASD).

- Several interviewees go through a state of shock and a feeling of unreality after they have been told of the assault. Phrases such as “my mind went blank”, “I started shaking all over”, “I cried my heart out”, “my feelings took over totally”, “I could not breathe”, “my heart started pounding”, are used time after time.
- Several of the interviewed partners declare that their girlfriend being raped is the worst experience of their lives.
- The partner’s working life and studies are affected negatively in connection with the rape. Several partners describe concentration problems. Work and studies are described as unimportant compared with the importance of staying at home and taking care of the girlfriend. Nevertheless, there are examples of partners who felt a certain relief in getting out of the house.
- Two of the interviewed partners had to take sick leave after the assault. One partner left his course of study as a direct consequence of the assault.
- Almost every interviewee talks about troublesome thoughts and fantasies following the assault. These fantasies may be experienced as extremely violent, and several partners describe the fantasies as an inner film running in loops.
- A characteristic feature is the male partner’s ambivalent feelings about being explicit about the assault. On the one hand, the partner wants to know what happened, on the other hand many of them express the belief that it might be harmful to know too many details. Often the result is a compromise: The rape victim describes the assault without going into details.
- Apparently, it is common for the partners to have flashbacks, even many months after the events.

- Some of the interviewees have had doubts as to whether their girlfriend had in fact at all been raped or whether she had consented to the sexual relationship and later regretted. These thoughts seem to be extremely painful and are felt by the interviewees to be wrong and forbidden. The partner feels that he has no right to question whether the rape victim is telling the truth. All the same, many interviewees cannot help having these thoughts. It also seems that the interviewees sometimes choose to believe that the story they are told is the right one, even though deep down they may still not be sure whether they have been told the whole truth.
- In the cases where the woman has been the victim of a so-called drug rape, it seems to be even more difficult for the partner to cope with his situation. The fact that the woman has no memory of the assault and therefore is unable to tell anything about it, seems to nurture further suspicions. At the same time, these thoughts are typically associated with shame and guilt.
- There is one example of an interviewed partner who found it easier to handle the sexual assault because of the very fact that it was a drug rape. The fact that the woman did not know what had happened, made it easier for this specific partner to dismiss the thoughts of adultery.
- Typically, the interviewed partners experience strong ambivalence in connection with the sexual assault. The partner may be angry and full of hatred toward the perpetrator at the same time as he also experiences strong feelings of guilt and self-reproach. On the whole, these feelings are very similar to the ones experienced by the victim herself.
- The sense of guilt caused by not having prevented the rape seems to be one of the first reactions to be experienced by the partner. In fact, some interviewees feel personally guilty of the rape. Several partners seem to think that they might have prevented the rape if they had done something differently.

- The partners' anger and irritability seem to be directed indiscriminately towards the police, employees of the health care sector, the rape victim as well as towards family and friends,. Most partners, however, direct their anger mainly towards the perpetrator. Several interviewees have had thoughts of revenge. In the cases where the woman has been the victim of a drug rape, it is even more difficult for the partner to target his anger. The anger and the reproach is sometimes directed towards the victim, and, apparently, the partner asks the following questions: "Couldn't she have taken better care of herself?", "Why did she accept a drink from a stranger?".
- A sense of impotence occurs most frequently when the partner realises that it is beyond his powers to repair the damage done. The partner finds himself in a situation where his possibilities of action are very limited. He can give his girlfriend care and support, he can be there for her, but he cannot remove the pain felt by the victim as a result of the assault.
The sense of impotence seems to diminish among the men who take an active part in the medical, psychological, social and legal treatment normally offered to the victim after the assault. Acting as an assistant to his partner makes the man feel that he makes a difference at the same time as he gives invaluable support to the woman.
- Quite a few interviewees talk about physical reactions in the wake of the rape. In particular, we hear about reactions such as dyssomnia, anxiety, restlessness and headaches. The physical reactions seem to be most violent in the hours immediately after the rape, when the shock among other symptoms results in rapid pulse, shivering and vertigo.

Summary: The Effect on the Relationship and on Sex Life

- The study indicates that the interviewed partners see their roles vis-à-vis the rape victims as very clearly defined: they feel that it is their obligation as the partners of rape victims to give them as much help and support as at all possible. In several cases, the consequence for the partner is that he consciously sets aside his own needs, even though he, at the same time, may feel that he, too, is in need of help. The help is focused on the victim and the partner stays behind whenever possible.
- Generally, the partner feels fine about the help being focused on the victim. However, in the course of the interview, he may admit that if help had been offered, he would probably have accepted.
- Not in every case does the rape have only negative consequences. Thus, a number of interviewees explain that the along with the problems resulting from the assault, it also gave rise to a closer relationship with their female partners. Taboos that existed within the relationship before have now become unimportant.
- None of the interviewed partners considered putting an end to the relationship as an immediate consequence of the rape. However, several interviewees have been worried about the long-term consequences of the rape on the relationship.
- The rape had immediate consequences on the sex life of all the interviewees. In all cases, sex life stopped for a period of time. In average, this period lasted for about 3 or 4 weeks.
- Many of the participants were surprised that sex life was resumed within a relatively short period of time. The interviewed partners say that the first several times it was difficult to forget time and place, to be carried away and to let go.

- The rape victims' partners explain that they felt it very important not to put pressure on their girlfriends to resume their sex life. Most of the men react with relief when the woman says she is ready.
- Many interviewees say that after the rape a close and intimate relationship with their female partners has become more important to them than the actual sexual act. Being able to put his arms round her, to kiss her and to feel close to her makes him feel that the two of them belong together and that together they will recover from the rape.
- It seems that the nature of restrictions on sex life after the rape depends on the nature of the rape itself. One interviewee, whose girlfriend the rapist had tried to strangle in connection with the rape, says that for quite a long period after the assault he was not able to kiss or touch the woman's neck.

Conclusion and recommendations

“The Rape Victim’s Partner – How is He Getting on?” is the first Danish study to systematically analyse the consequences of a rape seen from the point of view of a relative.

The report describes the immediate reactions and thoughts of a rape victim’s partner, the partner’s role in the relationship in the period following the assault and the effect of the rape on sex life in the relationship.

The study is based on a number of hypotheses concerning possible consequences for the partner and for the relationship as a whole. Not least is it based on the hypothesis that a rape is likely to have an extremely negative effect on the partner as well as on the victim.

The interviews with the partners seem to confirm that a rape has such a very negative effect. Several partners declare that their girlfriend being raped was the worst experience of their lives.

The interviewees experience both mental and physical reactions in connection with the rape. The mental reactions are such as a state of shock and a feeling of unreality immediately after they have been told of the rape. Later reactions include strong feelings of guilt, irritability, anger and a sense of impotence. The physical reactions are typically dyssomnia, anxiety, restlessness and headaches.

The partner's working life and studies are equally negatively affected in connection with the rape. In the study, there are examples of partners who had to take sick leave. One had to leave his course of study.

The rape has immediate consequences on the sex life of all the interviewees. In all cases, their sex lives stop for a period of time.

At the same time, the interviewees describe how the rape seems to have not exclusively negative consequences. A positive consequence of the rape may be that fact that the relationship becomes closer. Taboos may become unimportant.

On the basis of the report it can be concluded that the partner's reactions in connection with the rape seem to depend primarily on his own personal history and circumstances. More objective criteria such as the length of the relationship and the victim's or the partner's ages seem to have no material significance for the partner's reactions. Moreover, an important conclusion is that a rape puts the victim's nearest relative, i.e. the partner, under such emotional stress that he, too, is in need of professional help and support in order to get through the traumatic experience.

The report forms the basis of the following recommendations:

- a recommendation to develop and offer qualified professional treatment to rape victims' partners.

- a recommendation to supplement the existing psychological and social help given to rape victims by focusing more on the partner's and other relatives' significance for the victim.

- In all probability, helping the partner will have a positive effect on the principal character in relation to the assault, i.e. the rape victim herself. The relationship will last and will be strengthened and this may prove to be one of the most important resources for the woman to draw upon in her efforts to get on with her life and overcome the assault.

Litteratur

Bryld T. m.fl. (2004) I lyst og vold – om unge og voldtægt. Gyldendal. København.

Cameron G. (1994) What About Me? A Guide for Men Helping Female Partners Deal with Childhood Sexual Abuse. Creative Bound.

Dahl S. (1993) Rape – A Hazard to Health. Universitetsforlaget AS, Oslo.

Dyregrov, A. (2004). Katastrofe psykolog. Psykologisk Forlag, København.

Fog J. (2004) Det kvalitative forskningsinterview. Med samtalen som udgangspunkt. Akademisk Forlag. København.

Hilden M & Sidenius K. (2002) Seksuel dysfunktion efter voldtægt.

Hodgkinson, P. E. & Stewart, M. (1994). Coping with Catastrophe: A Handbook of disaster management. Munksgaard. København.

Hughes & Månsson (1988). Kvalitativ sociologi. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, Steinar (1997). Den kvalitative forskningsinterview. Lund: Studentlitteratur.

Levine R. B. (1996) When You Are the Partner of a Rape or Incest Survivor: A Workbook for You. Resource Publications.

Lützen, Karin (1988). At prøve lykken. Tiderne skifter, København.

Nielsen R. m.fl. (2004) En undersøgelse af hjælpebehov og krisestyring hos de skjulte ofre efter en voldtægt. Center for Voldtægts ofre, Århus Amtssygehus.

Olsen H. (2002) Kvalitative kvaler. Kvalitative metoder og danske kvalitative interviewundersøgelers kvalitet. Akademisk Forlag. København.-

Pedersen B. (2003) Et socialpsykologisk perspektiv på betydninger af voldtægt. Psykologisk Set. 20. årgang. Nr. 52.

Rapporter fra Center for Voldtægtsofre (2000, 2001, 2002). København: H:S Rigshospitalet.

Rust A. (2003) Interview med psykolog Annalise Rust. Psykolog Nyt, nr. 9, 2003. København: Dansk Psykolog Forening.

Thagaard T. (2004) Systematik og indlevelse. En indføring i kvalitativ metode. Akademisk Forlag. København.

Thomsen MH & Knudsen M. (2000) Et nej er et nej. Center for Voldtægtsofre, Skadestuen, Århus Amtssygehus.